

על קבר הנביא

אתר נבי סמואל מזוהה עם מקום קבורתו של הנביא שמואל. ביקור באתר מגלה שרידי מצודה צלבנית ובית כנסת, מחצבה ישנה ומסגד שמספרים את סיפורו של המקום שעל השליטה עליו התחוללו קרבות רבים

כתב: אורי ליניאל, מנהל שמורת עין פרת וגן לאומי קבר שמואל הנביא | צילם: דורון ניסים

למבני המשרדים הזמניים (כיוון דרום-מערב), נעבור דרך שער ברזל ירוק ונתחיל את הסיוור בצעידיה בשביל, לצד אזור החפירות הארכיאולוגיות המרכזי. החפירות נערכו במקום החל בשנת 1993 ונמשכו כמעט ברציפות עד לשנת 2003 עם כמה תוספות בהמשך.

בתחילת השביל ניתן לראות בבירור את שרידיו של רחוב הלניסטי שנשמר בצורה מפוארת וכלל גם מבנים בעלי שתי קומות.

בהמשך השביל ומעליו, ניתן לראות שרידי מגורים מתקופות נוספות וכדאי לשים לב לשחזור של כמה נדבכים מחומת המבצר הצלבני שנעשה לאחרונה (על ידי קמ"ט ארכיאולוגיה במינהל האזרחי) מאבני המבצר שנשתמרו. בהמשך השביל נבחין במחצבה ששימשה לחציבת גושי אבן ונשתמרה בצורה מרהיבה.

מעיין ועצי בוסתן

נמשיך עם השביל מערבה בצמוד לגדר החיצונית עד שנגיע לירידה קלה שבסופה מצד ימין (צפון-מערב) נוכל לראות נביעה קטנה שנקראת מעיין חנה. הנביעה מהווה מעיין אופייני לאזור שבו המים נוצלו במשך דורות רבים (מאז ימי בית ראשון ואף לפני כן) לשתייה ולחקלאות מקומית. כדי להגביר את ספיקת המעיין הדלה נחצבו לתוך סדקי

אתר נבי סמואל הנמצא על פסגתו של הר בגובה 908 מטרים מעל פני הים המשקיף על ירושלים, הוא אתר קדוש על פי המסורת היהודית והמוסלמית, וסימן דרך חשוב לנצרות.

בשנת 1995 הוכרז האתר על שטח של כ-3,000 דונם הכוללים את מתחם הקבר ושטחי נופש ומורשת נוספים בתוך חורש אורנים מרשים.

בלב המקום נמצא מבנה מבצר וכנסייה צלבנית שהוסבה על ידי המופתי של ירושלים (בשנת 1730) למסגד עם צריח אשר בתוכו בית כנסת פעיל המציין על פי ההלכה את קברו של שמואל הנביא.

בגן הלאומי יש תצפית יפה וחשובה מצפון על ירושלים והסובב לה, וכן ממצאים ארכיאולוגיים חשובים בנוסף לערכי מורשת נוף וטבע מיוחדים. לאתר נבי סמואל מורשת קרב מפוארת של מאבקי שליטה קשים, החל במלחמת העולם הראשונה ועד לכיבושו של המקום על ידי חטיבת הראל של צה"ל במלחמת ששת הימים ב-1967.

ממצאים ארכיאולוגיים

את ביקורנו נתחיל ברחבת הכניסה לאתר, שם ישנם גם מבני שירותים וברזי מים לשתייה שניתן להצטייד בהם לדרך. מעל למבני השירותים, משמאל

לטיול יצאנו

איך מגיעים: הכניסה לנבי סמואל נמצאת על כביש מספר 436 המחבר בין שכונת רמות בירושלים לבין גבעת זאב. ניתן להגיע לכביש זה גם ישירות מכביש 443 (בצומת גבעת זאב יש לפנות דרומה) לבאים מכיוון מודיעין. לבאים מכיוון כביש 1 (תל אביב-ירושלים) - מעלה אדומים) יש לנסוע עד צומת גולדה מאיר ולחצות את שכונת רמות לאורך שדרות גולדה מאיר ההופכת בצפונה לכביש 436.

משך הסיוור: כשעה וחצי.
למי מיועד: לכל הגילאים - ההליכה מתונה ולא קשה מלבד העלייה על מדרגות המבנה הגבוהות.

שעות הפעילות: האתר פתוח למבקרים בכל יום בין השעות 8:00 ועד 17:00, בימי חמישי מתקיים במקום "תיקון חצות" והאתר פתוח עד לסיומו. מדי שנה בתאריך כ"ב באייר, יום פטירתו של שמואל הנביא, מתקיימת "הילולת שמואל הנביא" (יום ירושלים), במהלכה האתר פתוח למשך 24 שעות.

לאחרונה הכשיר מחוז יו"ש של רשות הטבע והגנים צוות תפעול שידאג לשימור האתר ולהסדרת הביקור בו - לרווחת קהל המבקרים הרחב שמגיע אליו.
הכניסה ללא תשלום.

שנמצא בתוך הקריפטא של הכנסייה (יש להקייד על לבוש צנוע ולשים לב להפרדה בין עזרת הנשים לגברים). בצד האחורי של המבנה נוכל להשקיף מטה אל ממצאים חשובים מהתקופה האומאית, המעידים כי במקום פעל מפעל לצריפת כלי חרס.

נסו להבחין בחורי קליעים על קירות המבצר - זכר לשלל המלחמות שאותן ידע המקום.

לקינוח, ניכנס בכניסה הראשית של המסגד ונעלה דרך גרם מדרגות תלול (אשר יוחלף בקרוב במדרגות חיצוניות למבנה ובטיחותיות) שבסופן נגיע אל גג המבנה ואל עמדת התצפית המרשימה על ירושלים וסביבתה. על צפון מערב הר חברון, על קטע ממישור החוף, על המישור של במת גבעון ועל הר בית אל והגלעד. ממזרח למבנה המרכזי של המסגד ניתן לראות כמה מבתי הכפר הפלסטיני א-נבי צמוויל ששרדו.

ניתן להתרשם במקום ובאזור ממגוון עצי בוסתן בוגרים בהם עצי זית, אגוז מלך, תאנים ועוד. נסו לזהות על אחד העצים ליד המעיין גזע מרשים של שיח גפן ישן בן עשרות שנים

67 ומעט מתושביו חזרו אליו מאוחר יותר, והוא פעיל גם כיום.

מיד אחרי בית הקברות נפנה שמאלה (מזרחה) ונטייל בתוך חצרות המבצר והאכסניה לעולי הרגל הצלבנים, שם נוכל להתרשם מאורות הסוסים על שקתות המים שנשתמרו. כיום משמשת חצר המבצר לטקסים צבאיים שונים.

נעבור מתחת לגשר מעל לחלקה הדרומי של החצר ונפנה שמאלה כדי לעלות על הגשר ולעבור לכיוון מבנה הכנסייה/הקבר.

בסיום ההליכה על הגשר נמשיך ישר ונקיף את מבנה הקבר מכיוון צפון. ניתן להיכנס ולרדת אל בית הכנסת

הסלע נקבות ובתחתיתן תעלות למים וכך נותבו המים להשקיית חקלאות השלחין באזור.

ניתן להתרשם במקום ובאזור ממגוון עצי בוסתן בוגרים בהם עצי זית, אגוז מלך, תאנים ועוד. נסו לזהות על אחד העצים ליד המעיין גזע מרשים של שיח גפן ישן בן עשרות שנים.

חצרות המבצר

לאחר הביקור במעיין נעלה חזרה דרך השביל לכיוון חצרות המבצר הצלבני. בהמשך נעבור דרך בית קברות קטן מוקף גדר. זהו בית הקברות של הכפר נבי סמואל, כפר ערבי סמוך שננטש בשנת